

ITALIJANSKO - AVSTRIJSKI ODNOSI SO SE ZAOSTRILI

DVE ODPRTI MANJŠINSKI VPRAŠANJ

Izjava dunajske vlade in ministra Kreiskega ter odgovor italijanske vlade - Kreisky priznava, da je vprašanje koroških Slovencev nerešeno - Škodljivo odlašanje na obeh straneh

Po znanem procesu v Trentu, na katerem je sodišče oprostilo deset karabinjerov, obtoženih, da so med zasliševanju pretepali južnotirolske politične pripornike, so se odnosi med Italijo in Avstrijo ponovno zaostri in doslej ni nobenega znaka, ki bi kazal, da se bo ozračje kmalu zboljšalo. K poslabšanju teh odnosov niso pripomogli samo novi atentati južnotirolskih skrajnežev, temveč tudi izjave dunajske zvezne vlade in zlasti govor, ki ga je prejšnjo soboto imel avstrijski zunanji minister Bruno Kreisky. Ta je med drugim dejal, kako je trentinski proces neovržno dokazal, da so bili južnotirolski priporniki nečloveško mučeni. »Ne bi hotel kritizirati razsodbe tuje sodišča — je pristavil Kreisky — toda mučno je, da je javni tožilec, se pravi zastopnik države in vlade, na razpravi neka-ko zagovarjal mučitelje, namesto da bi jih obtoževal, in to kljub neovržnim dokazom krivde. Mi, ki smo v preteklosti sami bili politični jetniki, vemo, kaj pomeni takšno stališče v prid policijskih organov. Gre za metode, ki ne delajo časti demokraciji.« Avstrijski zunanji minister je v tej zvezi napovedal, da bo njegova vlada vso zadevo proučila s stališča evropske konvencije o pravicah človeka.

PREDLOG ZA SESTANEK

Kreisky je tudi obžaloval, da po krivdi italijanske vlade še ni prišlo do sestanka med zunanjima ministroma obeh držav. Z italijanske strani se v opravičilo navaja — je dodal minister — da se teroristični napadi v Južnem Tirolu nadaljujejo in da avstrijske oblasti nočejo sodelovati z italijanskimi v boju proti teroristom. V tej zvezi pa je treba reči, da so pristojna avstrijska oblastva takoj uvedla kazenske postopke, kakor hitro so zvedela za teroristično dejavnost na svojem ozemlju. Pri tem pa niso nikomur gledala v obraz.

Avstrijska vlada je nato pred nekaj dnevi uradno predlagala Rimu, naj se oba zunanja ministra končno sestanejo sredi oktobra. S tem je bila posredno potrjena izjava Kreiskega, češ da bi morebitno srečanje v New Yorku (ob zasedanju glavne skupščine Združenih narodov, za kar so se zavzemali Italijani) bilo brezpredmetno. Avstrijci nadalje menijo, da bi vsako nadaljnje odlašanje pomenilo popuščanje pred teroristi, ki bi tako imeli še večjo moč.

Na hude izjave in obtožbe avstrijskega zunanjega ministra je ostro odgovoril ta-

korekoč ves italijanski tisk. Tudi najresnejši italijanski listi posvečajo te dni mnogo prostora zaostritvi odnosov z Avstrijo ter južnotirolskemu vprašanju. »Poostrena teroristična dejavnost, intervencija Dunaja in neumestni govor Kreiskega — piše to-rinska 'La Stampa' — bi sami po sebi ne bili zaskrbljivi. Zaskrbljivi pa postanejo, če upoštevamo ozadje, iz katerega izhaja-jo.«

PISANJE TISKA

»Predvsem je treba ugotoviti — nadaljuje 'La Stampa' — da se terorizem v Južnem Tirolu razplamti vsakokrat, kadar se zdi, da se bo sporno vprašanje rešilo z miroljubnimi sredstvi. To se je ponovilo se-daj, ko se komisija devetnajstih priprav-lja, da po dveh letih skrbnega dela izroči vladi svoje zaključke, pri čemer so sodelo-vali tudi odgovorni predstavniki nemške jezikovne skupine. To pomeni, da teror-istom in skrajnežem na sploh niso v resnici pri srcu koristi njihovih sorojakov, koristi, ki so v polnem obsegu zapopadene v pred-logih komisije. Skrajneži nasprotno želijo, da ostane vprašanje odprto in da bo tako trajen vir nesporazumov in neredov.«

»Skrajneži se bojijo, da bi z dokončno ureditvijo vprašanja zgubili dragocen ele-ment v svojo korist; edino točko namreč, v kateri je nemški nacionalizem v tej po-vojni dobi prešel od besedi k dejanjem.«

BESEDA VLADE

Z južnotirolskim vprašanjem se je v sre-do baval tudi ministrski svet, ki je v prvi vrsti zavzel stališče do izjav dunajske vlade in njenega zunanjega ministra. Svet je o-

menjene izjave označil za nesprejemljive in žaljive za italijansko sodstvo. Ponovno je tudi obtožil avstrijsko vlado, da noče so-delovati pri iskanju teroristov ter pristavil, da je njeno zadržanje zelo škodljivo, ker podžiga teroriste in skrajneže. Na koncu je ministrski svet sklenil, da v sedanjih okoli-ščinah ne more sprejeti avstrijskega pred-loga o sestanku dveh zunanjih ministrov, a je hkrati poudaril, da se bo vlada še vedno trudila, da se najde rešitev južnoti-rolskega vprašanja.

Kar v teh dneh piše italijanski tisk, je gotovo pretirano, kajti ne moremo verjeti, da bi bila ogromna večina južnotirolske manjšine prežeta z nacionalističnim du-hom. Najbrž pa drži, da je terorizem delo majhne skupine skrajnežev, ki so povezani z nacionalističnimi organizacijami v Av-striji in Nemčiji. Čudimo pa se, kako se noben italijanski list ne vpraša, kdo je kriv, oziroma kdo je dal povod, da je na Južnem Tirolskem nastal sedanji položaj. Odgovorni predstavniki tamkajšnjega av-tonnega ljudstva namreč že mnoga leta — kot je dobro znano — opozarjajo ob-lastva na nerešene manjšinske probleme in pošiljajo na vsa odgovorna mesta svoje proteste ter predloge za miroljubno uredi-tev celotne zadeve. Toda rimska vlada — najbrž pod vplivom in pritiskom določenih trentinskih in bocijskih nacionalističnih krogov — na vse proteste in vloge dolgo še odgovarjala ni. Mnogo upanja je vzbudila pred dvema letoma ustanovitev komisije devetnajstih, toda njeni zaključki še danes niso znani.

S kakšno moralno pravico?

Italijanska vlada bi morala vsaj sedaj izreči svojo dokončno besedo in sprejeti predloge komisije devetnajstih, ter tudi skrbeti, da se izvajajo v vsakdanjem živ-ljenju. Šele nato bi njen nastop proti skraj-nežem bil učinkovit, ker bi imel podporo večine južnotirolskega ljudstva.

Glede na tako živo avstrijsko diplomatsko aktivnost v prid južnotirolske manjši-ne v Italiji, se vsak nepristranski človek in zlasti zamejski Slovenci upravičeno vprašamo, ali je dunajska vlada že poskrbela za pravično rešitev in ureditev svojih manj-šinskih vprašanj. Mislimo tu predvsem na naše rojake na Koroškem. Človek bi pričako-val, da so Kreisky in tovariši, ki danes tako hudo obtožujejo Italijo zaradi Južnih

Tirolcev, že davno poskrbeli, da jim nihče ne more ničesar očitati glede ravnanja av-strijske vlade s slovensko manjšino na Ko-roškem. Toda mi vemo, da ni tako.

Sam minister Kreisky je namreč v nekem intervjuju za beograjsko »Medjunarodno politiko« posredno priznal, da je vprašanje koroških Slovencev še vedno odprto. »Pred-stavniki manjšine — je med drugim izja-vil — so v memorandumu, ki je obsegal 15 točk, formulirali svoje želje, ki delno te-meljijo na 7. členu Državne pogodbe (šol-stvo, sprejem slovenskega jezika kot dru-gega uradnega jezika), delno pa zadevajo vprašanje odškodnine. V nekaterih vpraša-njih se nam je posrečilo zblížati stališča,

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 15. septembra, ob: 9.00 Kmetijska odaja; 9.30 Slovenske zborovske skladbe; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Pravljica o pritlikavcu«. Po nemškem ljudskem motivu za radio napisala Mara Kalan, igrajo člani RO; 12.00 Slovenska nabožna pesem. Pevski zbor cerkve Sv. Vincencija Pavelskega v Trstu; 12.15 Vera in naš čas; 14.30 Sedem dni v svetu; 16.00 Dela velikih mojstrov; 17.00 Popoldanski ples; 18.00 »Soha sv. Boštjana« (France Bevč), igrajo člani RO; 21.00 Iz slovenske folkloze: »Pratika« (Niko Kuret); 21.25 Skladbe za godala; 23.00 Polifonska vokalna glasba.

• PONEDELJEK, 16. septembra, ob: 11.45 Ameriški odmevi; 12.15 Iz slovenske folkloze: »Pratika« (Niko Kuret); 18.30 Nove plošče resne glasbe; 19.15 Izvenevropska sporna ozemlja: »Zahodni Irian« (Saša Martelanc); 20.30 Jules Massenot: »Werther«, opera v štirih dejanjih. Približno ob 21.15 Opera, avtor in njegova doba (Gojmir Demšar).

• TOREK, 17. septembra, ob: 11.45 Italijanski akvarel; 12.15 Potovanje po Italiji; 18.30 Slovenska simfonična glasba — Lucijan Marija Škerjanc: Simfonijski št. 5. Orkester Slovenske Filharmonije vodi Samo Hubad; 19.15 Z mamico po sončnih stezicah; 21.00 Znameniti gorniki v Julijskih Alpah: »Emilio Comici« (Rafko Dolhar); 21.30 Od romantikov do impresionistov.

• SREDA, 18. septembra, ob: 11.45 Folklorni mozaik; 12.15 Za naše žene; 18.30 Simfonične pesnitve; 18.55 Sopranistka Nada Zrimšek. Na sporedu so samospevi Kozine, Matečiča-Ronigova, Krnice in Gotovca; 19.15 Scipio Slataper: »Moj Kras« (J. Jež); 21.00 »Klatež«, veseloigra v treh dejanjih (Guido Cantini - Nada Konjedic), igrajo člani RO; 23.00 Nova glasba — Herbert Eimert: Etude o tonških mešanicah, Edgar Varese: Poème électronique (Pavle Merku).

• CETRTEK, 19. septembra, ob: 11.45 Mali ansambli; 12.15 Znameniti gorniki v Julijskih Alpah: »Emilio Comici« (Rafko Dolhar); 18.30 Koncert tria Jevdjenijevič - Brandl; 19.00 Pevski zbori Julijske krajine in Furlanije. Zbor »Antonio Illersberger« iz Trsta vodi Lucio Gagliardi; 19.15 »Potovanje na Mesec«, dramatisirana zgodba (Charles Chilton - Mirko Javornik), igrajo člani RO; 21.00 Simfonični koncert orkestra Tržaške filharmonije. Približno ob 22.00 Knjižne novosti — Martin Jevnikar: »Peter Božič in njegov roman Izven«.

• PETEK, 20. septembra, ob: 11.45 Naš juke-box; 12.15 Pogled na svet; 18.30 iz del dunjskih klasikov; 19.05 Harfistka Pavla Petrič - Uršič — Alberto Suriani: Partita; 19.15 Zlato, tisočletni vladar sveta — Dušan Pertot: »Zlati vihar na Alaski«; 21.00 Koncert operne glasbe; 22.00 Uporni Beatniki — Claudio Gorlier: »Nova Anokalsina«.

• SOBOTA, 21. septembra, ob: 11.45 Glasbeno potovanje po Evropi; 12.15 Za naše žene; 15.30 »Veseli vladar«, komedija v treh dejanjih (John Howard Paine - Irving Washington - Mirko Javornik), igrajo člani RO; 17.20 II. Vatikanski koncil — poročila in komentarji o Vesolnem cerkvenem zboru; 18.30 Tržaški skladatelji: »Roberto Repini in Dorian Saracino« (Pavle Merku); 19.15 Na počitnicah; 20.45 Zbor Slovenske Filharmonije; 21.00 Vabilo na ples.

TEDENSKI KOLEDARČEK

15. septembra, nedelja: Nikodem, Znanoslav
16. septembra, ponedeljek: Ljudmila, Mila
17. septembra, torek: Frančiška
18. septembra, sredo: Irena, Ilka
19. septembra, četrtek: Vitodrag, Vido
20. septembra, petek: Brane, Morana
21. septembra, sobota: Matej, Mate

Iz kulturnega življenja

• V Florenci je umrl znani italijanski literarni kritik in esejist, profesor Giuseppe De Robertis. Rojen je bil leta 1888. Dvajset let je predaval italijansko literaturo na univerzi v Florenci.

• V Dubrovniku je prispela filmska igravka Jane Mansfield, v družbi moža in treh otrok. Igrala bo v ameriškem filmu »En pes požre drugega«, ki ga snemajo v Dubrovniku. V filmu nastopata tudi Mike Rooney in Raf Vallone.

Dve odprti manjšinski vprašanji

(Nadaljevanje s 1. strani)

pri nekaterih pa je bilo mogoče doseči rešitev.

Rešitev, ki jo omenja dr. Kreisky, zadeva sklep, da se koroškim Slovincem, ki so jih nacisti izselili, prizna odškodnina v skupnem znesku 7,6 milijona šilingov, ter sklep, da se za uničene slovenske kulturne dobrine na Koroškem prizna odškodnina v skupnem znesku 3 milijonov šilingov, plačljivih v treh letnih obrokih.

Za vsa ostala vprašanja se je le »posrečilo zblížati stališča« — kot je priznal sam minister Kreisky. To z drugimi besedami pomeni, da je manjšinsko vprašanje še vedno odprto in da se njegova rešitev namenoma zavlačuje, kar pa predstavlja za koroške Slovence ogromno škodo. Tako je še vedno v veljavi diskriminacijski šolski zakon iz leta 1959, zaradi česar število prijav k dvojezičnemu pouku stalno pada in sta danes — kot je napisal koroški »Slovenski vestnik« z dne 6. t. m. — več kot dve tretjini slovenskih otrok brez pouka v materinščini.

S kakšno moralno pravico — se upravičeno vprašujemo — se avstrijska vlada pritožuje nad ravnanjem z južnotirolsko manjšino v Italiji, če sama na svojem ozemlju neprimerno huje ravna s slovensko manjšino in dovoljuje, da se koroškim Slovincem še vedno izpodjedajo narodne korenine? To vprašanje je treba zlasti danes jasno in glasno postaviti avstrijskim državnikom, ki se pripravljajo, da bodo problem južnotirolske manjšine ponovno spravili pred Združene narode. Njihovo zavzemanje za Južne Tirolce bi namreč bilo toliko bolj učinkovito, če bi tudi sami bili brez krivde. Toda dejstva so žal drugačna.

TITOV OBISK

Jugoslovanski predsednik Tito se pripravlja te dni na obisk v Južno Ameriko. Pot ga bo vodila v Brazilijo, Bolivijo, Čile in v Mehiko. Časnikarjem je povedal, da je njegov obisk namenjen v prvi vrsti utrjevanju miru v svetu. Beograjski nadškof Ujčić je v zvezi s Titovim obiskom izjavil, da ga spremljajo na pot najboljše želje za uspeh pri plemenitem stremljenju za mir in da je prepričan, da bodo tudi katoličani Južne Amerike sprejeli predsednika Tita prav prisrčno.

Sestanek s Kennedyjem

Na otvoritvi zagrebškega velesejma je neki tuji dopisnik vprašal jugoslovanskega predsednika Tita, ali je res, da se bo po obisku v Južni Ameriki sestal z ameriškim predsednikom Kennedyjem. Maršal je pritrdilno odgovoril in pristavil, da se bo s Kennedyjem verjetno srečal med 20. in 22. oktobrom.

Vest o tej Titovi izjavi je bila s poudarkom objavljena v najvažnejših ameriških listih. »New York Times« piše, da se bo sta državnik najbrž sestala med zasedanjem glavne skupščine Združenih narodov. Sestanek bo ali v Washingtonu ali v New Yorku.

Jugoslovanski predsednik se je že leta 1960 udeležil zasedanja glavne skupščine Organizacije združenih narodov. Tedaj se je tudi sestal s takratnim predsednikom ZDA Eisenhowerjem.

Glasovanje v Alžiriji

V nedeljo je prebivalstvo Alžirije glasovalo o novi ustavi, katero je predložil ministrski predsednik Ben Bella. Prejel je ogromno večino glasov, in sicer 97 odstotkov. Proti njemu je glasovalo komaj 1,89 odstotka državljanov; glasovanja se je pa vzdržalo 16,41 odstotka volivcev.

Ben Bella si je utrdil svoj politični položaj in pride v poštev kot prihodnji državni predsednik. Kljub majhnemu odstotku nasprotnih glasov, je pa opozicija strnjeno organizirana. Njen voditelj Belkacem Krim je izjavil, da je Ben Bella glasove le prisilno dobil in da skuša državo »kongoizirati«.

NOVI BANKOVCI

Uradni list je sporočil, da bodo v kratkem času zamenjali bankovce po 10.000 lir. Predvsem bodo imeli manjšo obliko, približno tolikšno kot sedanji bankovci po 1000 lir. Na prednji strani bo utisnjena podoba Michelangela in njegova podoba Davidove glave. Na drugi strani pa slika Kapitola med rožnimi okraski. Bankovce po 1000 lir bodo tudi nekoliko pomanjšali.

Politični obračun

Tiskovi urad »Hsinhua« v Pekingju je objavil prejšnji torek dolgo poročilo o vzrokih in razvoju napetosti med Pekingom in Moskvo. V poročilu našteva vrsto političnih napak, katere naj bi Sovjetska zveza zagrešila od 20. strankinega kongresa, ko je bila obsojena Stalinova politika, pa do moskovskega sporazuma o delni ukinutvi atomskih poizkusov.

V tem političnem obračunu stoji na prvem mestu očitek, da je Moskva prelomila leta 1959 pogodbo, s katero se je zavezala izročiti Kitajcem vzorec atomske bombe. Po sovjetskem vzorcu so nameravali sami izdelovati jedrsko orožje. Drugi očitek se tiče odpoklica sovjetskih tehničnih izvedencev iz Kitajske.

Naštevane sovjetskih potez, ki niso všeč Kitajski, se še nadaljuje. Hruščovu očita, da skuša z grožnjami prisiliti satelitske države k ubogljivosti, kar da je enakovredno »šovinističnemu imperializmu«.

Na 22. kongresu v Moskvi je Ču-en-laj opozoril Hruščova na našete napake, sovjetski vodja pa da je očitke kratko odbil z odgovorom: »Mi hodimo po svoji poti.«

Moskovska »Izvestja« so Kitajcem že odgovorila. Pravijo, da bo komunizem zmagal v gospodarskem tekmovanju z zapadnimi kapitalističnimi silami. Atomska vojna, katero si Kitajci tako žele, da zatorej ni potrebna, zlasti ker bi uničila Zahod in Vzhod. Na koncu časopis še dostavlja, da je po kitajski pameti le tisti pravi revolucionar, ki se oblači v cape in napol lačen venomer vpije o svetovni revoluciji in o ameriškem imperializmu.

Zaključek pod črto teh političnih obračunov je pa ta: Hruščov ne mara oborožiti še z atomsko bombo ogromnega kitajskega naroda, ki pritiska na Sibirijo. Zardi neke ideologije si pač ne bo sam prižgal smodnika za hrbtom.

Slovenskim staršem

V kratkem se tudi pri nas prične vpisovanje v prvi razred enotne srednje šole, v ostale razrede srednjih šol pa je v polnem teku. Zavedni in skrbni slovenski starši že vedo, v katero šolo spadajo njih otroci, kot tudi vedo, katera šola nudi popolno jamstvo, da se bodo njih otroci ne samo dobro izobrazili, temveč se tudi vzgojili v značajne mladeniče in mladenke ter tako povsem pripravljeni stopili v življenje.

Zal pa moramo tudi letos ugotoviti žalostno in za vsakega značajnega človeka nečastno dejstvo, da vsi slovenski starši najbrž le ne bodo vpisali svojih otrok v šole, kjer se učenci poučujejo in vzgajajo v materinem jeziku. Svoje početje tači starši skušajo navadno opravičiti na najrazličnejše načine, ki pa nobenega treznega človeka ne morejo prepričati. Čestokrat si ti starši domišljajo, da se bodo prikupili kakemu sosedu ali kaki vplivnejši osebi italijanske narodnosti, če bodo svojega otroka izročili italijanskim učiteljem in mu nudili italijansko vzgojo ter izobrazbo. Ne pomislijo pa, kako se vsi pametni Italijani takemu početju ne samo čudijo, temveč tudi obsojajo. Ne poznamo namreč niti enega samega primera, da bi otroci slovenskih staršev dobili v povojni dobi boljšo službo in naredili v svojem poklicu boljšo »kariero« samo zato, ker so po volji staršev obiskovali italijanske šole in ne slovenskih, kamor bi po vseh pisanih in nepisanih zakonih edinole spadali.

Po vsem svetu in tako tudi pri nas prihajajo v življenju predvsem v poštev izobrazba, strokovna sposobnost, značajnost, poštenost in marljivost posameznika, medtem ko druga pota in sredstva ponavadi človeku ne nudijo trajnih in otipljivih uspehov. Slovenske šole v zamejstvu dajejo svojim učencem — kot dokazuje vsa njihova povojna zgodovina — popolno jamstvo, da bodo stopili v življenje primerno pripravljeni in da bodo imeli za uspeh v svojem poklicu prav toliko možnosti in pogojev, kakor jih imajo njihovi sovrstniki italijanske narodnosti. Upravičeno lahko še trdimo, da so absolventi slovenskih šol celo na boljšem kot njihovi italijanski tovariši, ker popolnoma obvladajo dva jezika in poleg tega dobro poznajo tudi kulturno

bogastvo dveh narodov, česar jim italijanska šola nikakor ne more nuditi.

Moralne in gnotne koristi slovenskih otrok torej zahtevajo, da jih njih starši prijavijo k pouku v šole s slovenskim učnim jezikom. Zato naj naši starši ob vpisovanju v šole naredijo svojo dolžnost in naj skušajo spraviti na pravilno pot tudi vse omahljivce.

—0—

PROSLAVA VSTAJE

V nedeljo se je zbralo v Cerknem kljub neugodnemu vremenu okrog 20.000 ljudi k proslavi vstaje na Primorskem pred dvajsetimi leti. Med ljudstvom je bilo navzočih tudi 5000 starih borcev in zastopniki izza meje. Po pozdravnih nagovorih nekdanjih poveljnikov in zastopnikov oblasti, so bila razdeljena odlikovanja bivšim partizanskim brigadam. Nato so razna odposlanstva polagala vence na grobnico padlih. Čete starih borcev in mladi predvojaških tečajev so strumno korakali mimo spomenika junakov.

65. jesenski velesejem v Zagrebu

V hrvatski prestolnici Zagrebu so v soboto odprli 65. jesenski mednarodni velesejem. Trajal bo do 22. septembra. Sodeluje 43 držav iz Evrope, Azije, Afrike in Amerike ter je ta največji velesejem Jugoslavije po številu udeležencev dosegel sejma v Milanu in Leipzigu, ki sta na vrhuncu svetovne lestvice. Razstavljalcev je 7.100, od teh 6 tisoč tujcev. Kolektivne razstave ima 31 držav. Letos je prvič navzočih 17 držav v razvoju med njimi Alžirija in Kuwait.

Najvažnejši del zagrebškega velesejma je tudi letos splošna mednarodna razstava. V njenem okviru je popolnoma prikazano jugoslovansko gospodarstvo. Tuje države razstavljajo zlasti proizvode težke industrije, strojearne, električne industrije, gradbene industrije, avtomobilne industrije, dalje tovarn za blago široke potrošnje, za športne predmete ter za turistično, lovsko in ribiško opremo.

Na sporedu je tudi druga razstava Azija — Afrika — Jugoslavija. Z njo namera-

V južnobrazilski državi Parana so izbruhnili prejšnji teden po gozdovih in po plantazah tako obsežni požari, da jih že zdavnaj ne pomnijo. Ogenj je zajel 800 kvadratnih kilometrov ozemlja, to je skoraj dvakrat toliko kot obsega goriška pokrajina. Plameni so se širili z neznansko hitrico. Prebivalstvo je komaj bežalo pred ognjem, vendar se jih nad 300 ni moglo rešiti iz plamtečega pasu. Nad 1000 ljudi je hudo ožganih. Kljub hitri mobilizaciji vojaštva in letalstva je 60.000 ljudi brez strehe, pol milijona jih je ostalo brez dela.

Medtem ko je v Braziliji pustošil ogenj, je pa bilo v južni sosedni državi Argentini dosti povodnij. Veletok La Plata je narasel za 3 metre in pol nad običajno gladino.

Prestopil je bregove in je celo v glavnem mestu Buenos Airesu stala nekaj decimetrov visoko. Hiše ob bregovih so valovi kar odnesli. Tudi tam je že več kot 10.000 ljudi brez strehe in gre škoda v milijarde.

vajo obrazložiti politične in gospodarske odnose Jugoslavije z deželami v razvoju na obeh celinah.

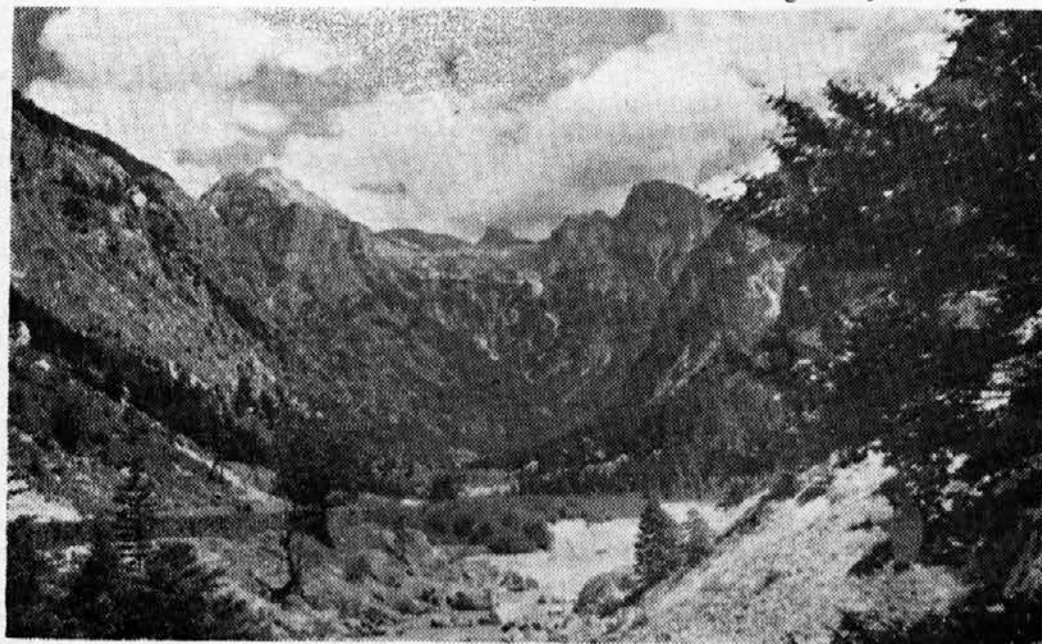
Na sporedu so še II. narodna razstava pomorskega in rečnega gospodarstva, tedens usnja in obutve, razstava o jugoslovanskem turizmu ter knjižna razstava.

Kot rečeno, je treba izrecno poudariti, da je zagrebški velesejem stična točka med Vzhodom in Zahodom ter med industrializiranimi in zaostalimi deželami, kar potrjuje navzočnost držav, kot so Zahodna Nemčija, Italija, Združene države, Avstrija, Sovjetska zveza, Madžarska, Češkoslovaška, Združena arabska republika, Sirija, Tunizija, Brazilija, Mehika, Argentina.

Trgovina z Italijo

Za 20. september je določen italijansko-jugoslovanski sestanek o medsebojni trgovini in 21. septembra bo na sporedu dan Italije. Italijansko-jugoslovansko zasedanje za povečanje trgovine bo pod pokroviteljstvom mešanih Trgovinskih zbornic iz Milana in Beograda. Trgovinska bilanca in ustroj zamenjav sta se v zadnjih letih spremenila. Trgovinska bilanca je bila leta 1961 pasivna za Jugoslavijo za 40 milijard lir in lani za 34 milijard, toda v prvih 5 mesecih leta 1963 je bila pasivna za Italijo za 10 milijard lir. V prvih 5 mesecih letos je italijanski izvoz v Jugoslavijo padel za 11 odstotkov. Jugoslavija je po drugi strani povečala izvoz živine in mesa ter tudi nekaterih industrijskih izdelkov. Zmanjšala je istočasno uvoz proizvodov italijanske težke industrije, med drugim zaradi izčrpanja dolgoročnih kreditov.

Med italijanskimi podjetji na zagrebškem velesejmu velja omeniti družbo Montecatini, ki je že znana zaradi sodelovanja z jugoslovanskim gospodarstvom. Razstavlja zlasti razkužila proti zajedavcem v kmetijstvu, plastične snovi in organska barvila. O plastični snovi »Moplen« bo celo posebno zasedanje v okviru velesejma.

Trenta — ob izviru Soče

Tržaškega

SKODA GRE V MNOGE STOTINE MILIJONOV

Škode, ki jo je prejšnji teden povzročilo izredno hudo neurje, še ni mogoče natančno oceniti. Teden dni je že poteklo, a v Miljah, po vaseh tržaškega Brega, v vhodnem delu mesta ter v Zavljah se še vidijo posledice poplave. Generalni vladni komisar, pokrajinska uprava ter občinske uprave so že določile denarna nakazila za prvo pomoč, toda vsi soglašajo, da tukajšnje javne ustanove ne morejo nuditi učinkovite pomoči in da so zato nujno potrebni posebni ukrepi osrednje rimske vlade.

V soboto je obiskal Milje in industrijsko pristanišče v Zavljah ministrski predsednik Leone, ki je prišel v naše mesto, da prisostvuje splavitvi velike petrolejske ladje »Agip-Trieste«. Predsednik je obljubil pomoč vlade.

Res je sicer, da velikih naravnih katastrof ni mogoče predvidevati in se niti ne morejo preprečiti, vendar v Trstu se mnogi sprašujejo, kako je bilo kljub temu mogoče, da je neurje povzročilo tolikšno škodo prav v žveljskem industrijskem pristanišču, ki je povsem nov industrijski kompleks. Tudi preprosti ljudje se sprašujejo, kako je mogoče, da niso bila na obširnem žveljskem zemljišču zgrajene naprave, ki bi preprečile, da bi voda poplavlila nove industrijske zgradbe, ko je bilo vendar znano, da tu rade nastajajo poplave.

V industrijskem pristanišču je danes okrog 70 industrijskih podjetij in nekatera teh ne bodo sploh mogla obnoviti proizvodnje, če ne bo pravočasno prišla izdatna pomoč.

Sv. Marija Magdalena

POPRAVITE CESTE!

Nekaj neverjetnega je, kako malo smo prebivavci pri Sveti Mariji Magdaleni upoštevani na naši občini. Stanje naših cest, posebno v ulici Gravis in Risano, je slabše kot v najbolj zakotni gorski vasi.

Že v januarju lanskega leta smo se pritožili in dosegli, da je občina poslala na ogled naših razdrapanih poti svoje izvedence. Priznali so, da je omenjena cesta preozka za promet in da je v slabem stanju. Obljubili so, da jo bodo začasno vsaj asfaltirali. Na popravila pa še danes čakamo.

Po zadnjem deževju pa je sploh nemogoče hoditi po teh cestah; pa kaj cesta še struga hudournika je boljša. Paziti moraš, da se ne zvrneš v pol metra globoke jame.

Dr. VRTOVEC JOŽE (Jr.)

SPECIALIST

za ustne in zobne bolezni

ASISTENT

NA ZOBOZDRAVNIŠKI

UNIVERZITETNI KLINIKI V PADOVI

Trst, Ul. Mercadante 1/I.

Vogel Ul. Carducci, Ul. Milano

Tel. 68-349

V skrajni potrebi pozivamo županstvo, naj pošlje k nam ne samo ogledovavce, ampak tudi delavce, ki bodo popravili ceste, katere so v sramoto mestu samemu.

Obenem prosimo tudi našega občinskega zastopnika dr. Simčiča, naj se zavzame na pristojnem mestu za to zadevo.

Bazovica:

PROSLAVA BAZOVIŠKIH ŽRTEV

V petek se je vršila svečanost v spomin bazoviških žrtev, ki so padle za pravice naše manjšine pod streli fašističnih pušk. Zvečer ob sedmih je kaplan Kozina daroval žalno mašo za pokojne. Med cerkvenim opravilom je ubrano prepeval domači cerkveni zbor. Župnik Živec je v pretresljivem govoru poudaril pomen žrtev in dolžnosti, katere ima vsak od nas do svojega naroda.

Po maši so zastopniki Skupne slovenske liste, Slovenskega kulturnega kluba, Kluba slov. izobražencev, Slov. prosvete in drugih organizacij položili lovorjev venec na spomenik padlim. Ob spomeniku so stali slovenski tržaški skavti z prižganimi baklami.

Naslednji dan so priredile na istem kraju žalno svečanost tudi slovenska in italijanska partizanska združenja.

POMEMBEN TEDEN ZA LADJEDELNICE

Združene jadranske ladjedelnice v tednu 4. september — 12. september ponovno dokazujejo svojo visoko kakovost in zmogljivost. To potrjujejo štirje pomembni do-

PRIJAVA ŠKODE, KI JO JE POVZROČILO NEURJE

Kmetijsko nadzorništvo v Trstu sporoča kmetovavcem, ki jim je neurje v preteklem tednu povzročilo škodo, da sprejema do sote, 14. t. m., prijave o škodi na posestvih.

V ta namen so bili sestavljeni posebni obrazci, ki jih prizadeti kmetovavci miljske in dolinske občine lahko dvignejo v občinskih uradih v Miljah in Dolini; kmetovavci, ki bivajo v tržaški katastrski občini, pa lahko dvignejo obrazce na sedežu Kmetijskega nadzorništva, Ulica Ghega 6/I.

godki: izročitev 36.000 tonske tovarne ladje »Sandalion«, splavitev 48.000 tonske motorne cisterne »Agip-Trieste«, splavitev 36.000 tonske tovarne ladje »Poseidon« ter postavitev gredlja za korveto »Licio Visintini«, katero bodo v Tržiču izdelali za vojno mornarico.

Osrednji dogodek je bil v soboto v ladjedelnici sv. Marka, kjer so splavitvi tankerja »Agip-Trieste« prisostvovali ministrski predsednik Leone, minister za trgovinsko mornarico Dominedò ter minister za državne soudeležbe Bo.

Jadranske ladjedelnice so za milansko družbo SNAM iz skupine ENI že poprej izdelale cisterne Agip-Bari, »Agip-Livorno« in »Agip-Venezia«. »Agip-Trieste« je najmodernejša od četvorice.

MARIJIN SHOD NA OPČINAH

V nedeljo dopoldne je bil na Opčinah tradicionalni marijanski shod, že 14. po vrsti. Kljub hladnemu vremenu se je tudi

tokrat zbralo veliko ljudi, da bi počastili nebeško Mater za praznik njenega rojstva. Nekateri so ocenili število udeležencev na okrog 5000. Gotovo bi jih bilo prišlo še precej več, če bi vreme ne bilo tako nagnano. Dopoldne je pihala burja in tudi deževalo je, šele proti četrti uri popoldne, ko bi se morala začeti prireditve, se je burja polegla in je prenehalo deževati.

Vendar je bilo treba zaradi vremena spored marijanskega shoda nekoliko spremeniti. Tako je bila najprej služba božja v cerkvi, nakar se je razvila veličastna procesija, ki pa je prehodila manjšo pot kot navadno, med prepevanjem lepih slovenskih Marijinih pesmi. Ves čas procesije se je obdržalo vreme toliko ustaljeno, da je lahko potekla nemoteno in tako se je spet obnesel ljudski rek, ki pravi, da vreme nikoli ne prepreči te marijanske prireditve, največje na Tržaškem.

Beneška Slovenija

ČEDAD

Dve nadlogi nas letos kar nočeta in nočeta zapustiti; to so divji merjasci in deževje s povodnjami. V čedadski okolici so se divji prašiči pojavili v velikih krdelih. V podgorskih krajih so skoraj uničili ves krompirjev in fižolov pridelek.

Oškodovani kmetje se obračajo na razna oblastva za pomoč. Zdaj so sklenili, da bodo nastopili proti pokrajinskemu lovskemu združenju, ker se to menda upira splošnemu pogonu na škodljive merjasci. Lovsko združenje pa odgovarja, da so pri takih pogonih nelovci pobijali tudi drugo zverjad, katera spada pod lovsko zaščito. Med temi razpravami pa prašiči zadovoljno orjejo po njivah in nadaljujejo s škodo.

Precej škode je povzročilo v čedadski okolici tudi neprestano jesensko deževje. Nadiža in nje pritoki so že prestopili bregove. Nadiža je prejšnji teden narastla na 8 metrov. V kalnih valovih se vrtinčijo kosi pohištva, perutnina in zlasti golobje, ki so gnezдили v skalnih duplinah ob rečnih bregovih.

PLATISCE

Zadnje deževje je po vseh naših krajih povzročilo obilo škode na poljskih pridelkih. Edino kar zelo bujno uspeva so le gobe, še te prinašajo več škode kot dobička. Ljudje, zlasti ženske, jih berejo po gozdnih brežinah kar tja vprek, ne da bi dobro ločile strupene gobe od užitnih. Marsikoga je po gobjem cvrtju začelo črvičiti po želodcu. Prišlo pa je celo do smrtnih slučajev. Prejšnji teden sta šli nabirat gobe 54-letna Marija Mihelc in 65-letna Marija Šturm. Prinesli sta jih domov poln koš in sta si jih tudi privoščili za večerjo. Kmalu pa je obe ženci tako začelo trgati po želodcu, da so ju morali odpeljati v videmsko bolnišnico. Šturmovi niso več mogli pomagati, gobe so jo zastrupile. Za Mihelcovo pa upajo zdravniki, da jo bodo še rešili.

V okolici Ahtena se je tudi več ljudi zastrupilo z uživanjem strupenih gob. Zato ne bo nikoli dovolj svarila, naj ne hodijo nevešči ljudje nabirat teh sicer okusnih naravnih plodov.

SOVODNJE

Kmalu se bo pričel šolski pouk. Vpisovanje v šolo se že vrši. Na žalost pa opazimo, da se tudi pri nas nekateri slovenski starši ne zavedajo svoje dolžnosti. Krivico lastnim otrokom prizadevajo zlasti ti starši, ki ne vpišejo svojih otrok po končanem 5. razredu osnovne šole v prvi razred slovenske nižje enotne srednje šole. Od petih slovenskih otrok sta se vpisala le dva. Kdo je pa ostale zastrašil? Slišali smo, da je nekdo, ki bi se moral bolj zanimati za svoje delo v uradu, hodil po hišah, v škriljah, in prepričeval starše, naj ne vpišejo otrok v šolo, kamor spadajo. Kdaj bo že konec takih zastraševanj?

Pirpompnimo pa naj še nekaj. Po naših družinah je vedno manj otrok; dosti mladine pa tudi zapušča, ne samo domače njive, ampak tudi domačo vas. Ne bomo se dosti zmotili, če sodimo, da je v zad-

njih dveh letih kakih 100 ljudi manj v vasi. Trdnih kmetov, ki še orjejo očetne njive, pa lahko naštejete na prstih ene roke. Kam bomo prišli?

STMAVER

V torek popoldne je spet zvonilo na zadnji poti enemu izmed naših sosedov. V trudu in delu je omahnil stari Jože Bitežnik, po domače Končarjev. Po bolezni, ki ga je pritiskala nekaj mesecev, je umrl zadnjo nedeljo. Z njim je izginil iz naše vasi značilni tip našega možaka, ki je znal prenekatero zgodbo iz starih časov in iz svojega življenja. Slišali ste ga morda, ko je nekaj takih spominov obujal tudi po radiu. Naj v miru počiva!

Naše ceste, zlasti spodnji klanec od Stanete navzgor so pred zadnjim deževjem nekaj popravljeni. Po dežju je pa še slabše kot prej. Cestišča niso dovolj utrjeni, tudi za odtok niso poskrbeli in smo zatorej zopet tam, kjer smo bili.

POPRAVNI IZPITI

Na goriških slovenskih srednjih šolah so se zaključili jesenski popravni izpiti. Izidi so sledeči: v 4. gimnaziji so imeli trije dijaki popravne izpite; izdelali so vsi. V 5. gimnaziji je polagalo šest dijakov popravne izpite; izdelalo jih je 5. V 1. razredu liceja je bilo 5 dijakov pri izpitih; trije so izdelali. V drugem licejskem razredu sta polagala izpite 2 dijaka; oba sta jih naredila.

V 3. gimnaziji je bilo vpisanih 23 dijakov; 20 jih je izdelalo, trije so pa bili odsotni.

Na učiteljsku je bilo 10 popravnih izpitov. V I. razredu štirje; od teh so 3 dijakinje izdelale. V II. trije; izdelala sta dva. V III. razredu trije popravni izpiti; izdelala sta dva.

Na strokovni šoli bodo izidi šele objavljeni.

VPIŠITE OTROKE!

Opozarjamo vse starše, da bo vpisovanje v slovenska otroška vrtca v Šolskem domu, ulica Croce, in v Malem domu, ulica Randaccio, od 16. do 20. septembra. Vpisovanje bo za oba vrtca v Šolskem domu v dopoldanskih urah. Starši naj prinesejo s seboj otrokov rojstni list in potrdila o cepljenju proti davici in kozam. Potrdilo o cepljenju proti paralizni ni nujno, pač pa je zaželeno. Obenem se vplača tudi prispevek za kosilo in malico.

Dan za vpisovanje v slovenske otroške vrtce po okoliških občinah ni še točno določen, vendar pa bo približno v istem času.

Opozarjamo vse naše starše, naj ne zabijo, kaj je njihova sveta dolžnost!

OBMEJNI PROMET

Mali obmejni promet z različnimi propustnicami je v mesecu avgustu nekoliko upadel v primeri z lanskim letom v istem obdobju. V letošnjem avgustu je šlo preko meje s propustnicami 39.185 italijanskih državljanov; jugoslovanskih pa 79.407.

Blagovni promet iz obmejnih pasov je pa dosegel v mesecu juliju sledeče višine: uvoz je znašal vrednost 504 milijone lir, izvoz pa 495 milijonov.

Iz Goriške

Osebnih kakor tudi blagovnih obmejnih promet dokazujeta, da je potrebno še bolj olajšati in razširiti obmejni izmenjavo, kljub odporu še nekaterih krogov ali posameznih oseb.

KRMIN

Sporočili smo, da bo pokrajinski praznik grozdja v Krminu 29. septembra. Pripravljali odbor je pa iz raznih vzrokov sklenil, da bo bendimska proslava prej, in sicer 22. septembra. Letošnji praznik grozdja bo prirejen v še večjem obsegu kot prejšnja leta. Poleg grozdne in vinske razstave bodo odprte še različne druge, zlasti obrtnih izdelkov.

Razen v Krminu bodo priredili praznik grozdja tudi v Števerjanu na Dvoru. Grozdje se bo zobalo in se bo plesalo že to soboto, v nedeljo in še v ponedeljek zvečer.

TRZIC

V ponedeljek bi bili morali sploviti v morje ladjo »Poseidon« za suhi raztrošeni tovor z nosilnostjo 36.000 ton. Delavci so pa proglasili stavko do torka zjutraj. Kot vzrok navajajo premestitev 330 delavcev v Trst, katerim ne plačujejo prevoznih stroškov. Ravnateljstvo ladjedelnice je zato odložilo splovitev »Poseidona« na nedoločen čas.

Značilna za položaj v ladjedelnicah je tudi odgoditev nekaterih naročil iz tujine. Govori se, da so ladjedelnice zastarele in da vodstvo ne skrbi za tehnično izboljšanje naprav. Zato se je prav pri sobotni svečanosti v Trstu vpričo ministrov pripetilo nekaj nevšečnega. Ko je »Agip-Trieste« polzela v morje, so s krova frfotali letaki, v katerih se delavci pritožujejo nad slabimi razmerami v ladjedelnicah.

KAJ BO Z MLEKOM?

Zadnje čase se iz vse države slišijo glasovi o pokvarjenem in ponarejenem mleku, da ne govorimo o povodenelem. Če ni drugače slabo, ga pa pripeljejo v mesta v slabih posodah. Prejšnji teden se je zgodilo, da so pripeljali v Rim kar 30 hektolitrov mleka v zarjavelih cisternah.

V Gorici se menda kaj takega še ni zgodilo, vendar je sanitarna oblast začela paziti na mlekarje. Na ločniškem mostu so jemali danes teden mestni zdravstveni organi od vsakega mlekarja poskusne vzorce. V nekaterih steklenicah so opazili mikroorganizme, kar je posledica nehygieničnega ravnanja z mlekom. Mikroorganizmi ali po domače umazanija se pa že v enem dnevu razvijejo v milijone. Naravno, da je tako mleko zdravju škodljivo.

Zaradi teh napak se vedno bolj glasno sliši želja, naj se v mestu ustanovi zbiralno središče, ki bo poskrbelo tudi za pastORIZACIJO mleka. Potrebno bi bilo, da bi se ta zamisel prav kmalu uresničila. Po drugi strani pa nameravajo živinorejci ustanoviti svoj mlečni konzorcij, ki naj bi zaščitil cene. Proizvajavec mora oddajati mleko po 40 do 50 lir liter, konsument ga pa plačuje po 90 lir. To nesorazmerje se mora tudi urediti.

Kanalška dolina

BRDO

Na Marijin praznik 8. septembra so v furlanski vasi Bulfous v tarčentski občini praznovali sv. Marijo Deklico (S. Maria Bambina). Kar je za nas pri tem zanimivega je to, da so pri izvedbi kulturnega programa sodelovali naši vaščani s pevskim zborom. Podali so nekaj »vilot«, toda poslušavcev niso nič kaj navdušili. Sicer jih pa niti niso mogli, ker je vendar njihov materni jezik slovenski.

Pri nas je namreč tako, da silijo fante in dekleta, naj se uče in pojejo furlansko, tudi če jo potem lomijo, da je kaj. K temu si prizadevajo žal tudi nekateri dušni skrbniki, katerim se pač ne prilega, niti po božjem niti po človeškem pravu, da se silijo narediti iz Slovencev Furlane.

ZAVRH

Pokrajinska uprava je že pred letom obljubila denarno podporo za popravo in asfaltiranje tistega dela občinske ceste, ki se vije v dolžini skoraj petih kilometrov od razpota pri Sv. Ozvaldu do vasi Zavrha v Terski dolini. S pristankom občinske uprave so pred dnevi začeli z deli, ki se bodo domnevno zavlekla do konca letošnjega leta. Dela je vzelo v zakup podjetje Barbetti iz Vidma za okoli 18 milijonov lir.

Načrt predvideva na različnih najnujnejših mestih dograditev prometnih kretnic, vodnih odtokov ter cestni tlak z raskavo peklino. Promet je začasno ukinjen od 8. do 19. ure. Avtobus pa vozi pred in po omenjenih urah. Glavni promet pa je med tem usmerjen po cestah Tarcent-Ramandolo-Vizont-Zavrha (11 kilometrov) ali pa Njivice-Brdo-razpote Prijsaka-Zavrha (15,400 km). Ko bodo dokončana omenjena dela, se bo brez dvoma pospešil turizem in gostinstvo po naših zapuščenih vaseh.

ZABNICE

V zadnjem dopisu iz Zabnic o žegnanju je bilo pomotoma navedeno ime napovedavca pri kulturni prireditvi. Napisali smo »Svara«, medtem je njegov pravilni priimek Schwarz.

Omenili bi še, da je zadnje deževje, pravzaprav še sedanje, precej škodilo naši turistični sezoni. Tako neprijetnega septemberskega imena že dolgo let ne pomnimo.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Problem afriških in azijskih študentov

Pod naslovom »Crni med belci« je izšla v Kölnu knjiga, ki jo je spisal mladi Indijec Prodoš Aih, ki je študiral v Zahodni Nemčiji in ki v svojem delu objavlja vrsto težkih pomislekov proti širjenju kulture v zaostalih deželah sveta s tem, da vabijo študente iz teh dežel na visoke šole Evrope. Ti pomisleki so tem bolj tehtni, ker se krijejo v glavnem z izsledki kölnskega sociologa profesorja dr. René Königa, ki pravi, da veljajo ugotovitve mladega Indijca pravzaprav za afriške in azijske študente v vseh evropskih državah.

Prvi Aihov ugovor zadeva izbiro študentov. Na vprašanje, zakaj študirajo ti študenti raje v Nemčiji kot v Angliji in Ameriki, kjer so prav tako dobre visoke šole in kjer bi običajno odpadle težave s tujim jezikom, je treba dati odgovor, ki razočara. V Nemčijo in pač tudi v druge države evropske celine prihajajo večji del študenti z zelo slabimi maturitetnimi spričevali, ki zaradi tega ne bi bili sprejeti na domačo univerzo, in delno tudi taki, ki so že padli pri izpiti v tujini in so izvedeli, da so izpiti za tujce v Nemčiji lažji kot drugje.

Večina azijskih in afriških študentov na evropskih univerzah prihaja iz najvišjega sloja svoje domovine, iz zelo majhne, toda premožne in nedvomno moralno ter kulturno prav nič reprezentativne manjšine. Druga, čeprav visoko nadarjena mladina, tudi če se je že obnesla na domačih sloah, nima možnosti za študij v tujini. Profesor König potrjuje to iz lastnih izkušenj v deželah Bližnjega Vzhoda, kjer uganjajo s študijskimi stipendijami pravo korupcijo.

Tako je razumljivo, da velik del teh študentov pri izpiti odpove. Ze pri vmesnih izpiti pade 80% kandidatov, pri zaključnih izpiti pa gotovo 40 odstotkov.

Proti podpiranju študija v tujini navaja Aih med drugim tudi sledeč razlog. Študentje, ki so okusili življenje v naprednejši tujini, se ne neradi vračajo v domovino. Le pod velikim pritiskom svoje vlade in če ne najdejo v Evropi možnosti zaposlitve, se vrnejo. Aih govori o izkoreninjenju

v tujini in o odtujitvi. Le 29% od vseh povprašanih študentov iz Egipta, Indije, Indonezije, Irana, Jordanije, Ghane in Nigerije je bilo pripravljenih vrniti se takoj po študiju domov, 58% bi jih rado ostalo vsaj še nekaj časa v Nemčiji ali v kaki drugi državi.

Profesor König pravi nadalje: »Poznavavec problemov lahko le majo z glavo spričo naivnosti in nevednosti odločujočih krogov glede na podpiranje kulturnega napredka v manj razvitih deželah.« König predlaga, naj bi raje v zaostalih državah ustanavljali visoke šole, odnosno pošiljali mlade učne moči v Azijo in Afriko. Stipendije, ki jih dajejo za dolgoletni študij v tujini, bi bile s tem bolj naložene. Aih sicer načelno ne odklanja študija v tujini, zahteva pa skrbnejši izbor študentov po izključno akademskih vidikih in podpiranje nadarjenih študentov, predvsem pa mladih učnih moči.

—0—

VELIKO ZANIMANJE ZA KOČBEKOVO KNJIGO PESMI

V Tržaško knjigarno v ulici Sv. Frančiška, ki ima na zalogi slovenske knjižne novosti, pogosto prihajajo ljudje in sprašujejo, če imajo že v prodaji Kočbekovo novo pesniško zbirko »Gроза«. Kot se zdi, vlada tudi v Trstu zanjo veliko zanimanje. Na žalost pa jim knjigarna še ne more ustreči. Zeleli bi, da bi bile vse nove knjige čimprej na razpolago tudi kupcem v Trstu.

Razočaranje pa je vzbudila vest, da pri Mohorjevi družbi v Celju ne bo izšla napovedana Kočbekova knjiga »Pismo« (dnevnik iz druge svetovne vojne), ker so spet nastopile neke težave. Knjigo je baje ilustriral znani slikar Jakac.

Nova slovenska revija

Ob koncu novembra bo izšla v Trstu prva številka nove slovenske revije »Most«, katere glavni pobudnik je mladi slovenski pisatelj Lev Detela. Revijo mu bo pomagal urejevati uredniški odbor, v katerem bo nekaj znanih kulturnih delavcev iz zamejstva. Revija bo prinašala leposlovje, eseje in razprave z vseh področij družbenega življenja ter bo skušala biti predvsem glasilo mlajših generacij, ki skušajo spregovoriti svobodno in iskreno besedo. Njene namene izraža tudi ime »Most«. Revija bo izhajala četrtletno, verjetno na 64 straneh.

SODELOVANJE NA PODROČJU KNJIZNICARSTVA

V Novi Gorici je izšla prva številka nove revije za knjižničarje, ki si je zadala nalogo razvijati tudi sodelovanje z italijanskimi revijami in ustanovami onstran meje, ki se zanimajo za vprašanje knjižničarstva. Navezala je že koristne stike s knjižnicami s to stran meje, zlasti z državno knjižnico v Gorici, s katero si izmenjuje novice in specializirane publikacije.

ZASTONJSKI TEČAJ ZA BALETKE

Sola klasičnega baleta »Città di Trieste«, ki jo vodi profesorica Maria Panzini, obhaja letos 20-letnico svojega delovanja. Počastila jo je s tem, da je razpisala zastonjski tečaj za dekleta, ki hočejo postati poklicne plesavke. V tečaj se lahko vpišejo dekleta, ki so že dopolnile 15. leto in še niso dokončale 18. leta, so doma na področju dežele Furlanije - Julijske krajine ter niso kje drugje poklicno zaposlene.

Poleg tega je razpisala baletna šola »Città di Trieste« še več drugih baletnih tečajev, tudi za deklice od 4. do 7. leta. Informacije se dobe v tajništvo šole, v ulici Imbriani 14.

DRAMSKI FESTIVAL V BENETKAH

V sredo se je začel v beneškem gledališču La Fenice 22. mednarodni dramski festival. Začela ga je gledališka skupina iz Düsseldorfa z dramo Gerharta Hauptmanna »Pred sončnim zahodom«. Režiral je Karl Heinz Stroux. Na festivalu bo nastopilo tudi gledališče »Boško Buha« iz Beograda s komedijo »Kapetan Džon Pipfoks«, ki jo je napisal Dušan Radović, režira pa jo Miroslav Belović. Beograjsko gledališče bo gostovalo v Benetkah 14. septembra.

Casals v Nemčiji

Izreden uspeh je dosegel sedaj 87 let stari čelist Pablo Casals kot dirigent na evropski prvi izvedbi svojega oratorija »El Pessebre« (Jaslice) v Berlinu. Svetovna prva izvedba tega dela je bila leta 1960 v Meniki. Berlinski koncert se je vršil v velikem avditoriju radia Svobodni Berlin pred 1200 poslušavci, med katerimi so bili berlinski znani župan Willy Brandt in mnogi inozemski odmeniki. Poseben pomen je zaobil koncert s tem, da je si volal dirigent, ki je bil deležen velikih ovacij, ob tej priložnosti govoril nemškemu narodu.

V svojem govoru je Casals obsodil berlinski zid in pozval »vse ljudi dobre volje« naj pogumno in samozvestno delajo za svetovni mir. Berlinski zid je imenoval »zid sramote in zid bolečine«, ki je povzročil brutalno ločitev prebivalstva istega mesta. Poudaril je, da ravno ta zid dokazuje potrebo nadaljnje dela za svetovni mir.

POZDRAVLJAMO...

Italijanski založniki otroške knjige so si ustvarili samokontrolo. Poseben odbor vzgojiteljev, strokovnjakov in duhovnikov bo v bodoče opremil vse nove izdaje s tako imenovanim »pečatom pravne neoporečnosti«, preden bodo šle na knjižni trg. Ukrep je pomemben zlasti za v ogromnih množinah tiskane »fumette«, ki izhajajo predvsem v Milanu. Milan, evropsko središče za proizvodnjo »fumetov«, ki jih imenujejo v anglosaškem svetu »comic-book«, ne tiska teh snopčev le za italijanski, ampak tudi za francoski, nemški, britanski in skandinavski trg.

Samokontrola bo med drugim pazila, da bodo osebe na slikah »fumetov« dostojno oblečene, da bo končno vedno zmagala pravica in da junaki ne bodo opremljeni samo z rentgenskimi očmi in podobnimi nadčloveškimi silami, ampak tudi s plemenitejšimi vrlinami. Samokontrola se nanaša tudi na v Italiji izdelane »comic-books« v tujih jezikih. Lepo, če bo le držalo.

NJEGOŠEVA PROSLAVA

Deseti kongres jugoslovanske Zveze društev folkloristov, ki je bil nedavno v Cetinju, je bil posvečen 150-letnici rojstva Petra Petroviča Njegoša. Osrednja referata, ki sta ju podala Miodrag Lalević in Radoslav Medenica, sta obravnavala vprašanje odrskega uprizarjanja »Gorskega venca«. Radoslav Medenica se je zavzel za zamisel, da bi »Gorski venec« uprizarjali le v avtentičnem okolju Cetinja. Med nadaljnjimi referati so bili »Njgoš in Vuk«, »Črnogorci o Njgošu«, »Ustvarjalnost Petra Petroviča Njegoša v nemških odmevih«, »Orožje v Njgoševih delih«, »Ljudski plesi v Njgoševih delih«, »Etnološki in folklorni elementi Gorskega venca«, »Francoske mistifikacije o Črni gori v prvi polovici 19. stoletja« in drugi. Podali so jih znanstveniki iz Srbije, Hrvatske in Črne gore.

DVIGNJEN TOVOR RIMSKE LADJE

Pred rtom Savudria so dvigali to poletje strokovnjaki arheološkega muzeja v Pulju in centra za podvodne raziskave v Ljubljani skupaj s švicarskimi, nemškimi in avstrijskimi športnimi poplavljači tovor rimske ladje, ki se je potopila okrog prvega stoletja po Kristusu. Doslej so dvignili del sidra in številne anfore, to je vrče za vino in olje. Strokovnjaki menijo, da jih je izdelal neki lončar v Fazani, ki je bil v tistem času na glasu po svojih izdelkih. Našli so tudi nekaj drugih predmetov iz tistega časa. Ladjo pa bodo začeli dvigati prihodnje leto, ko bo že rešena tovara.

Nova dela sovjetske glasbe

Deseti godalni kvartet Dimitrija Šostakoviča je eno od dvajsetih novih del sovjetskih skladateljev, ki jih bodo v novi glasbeni sezoni prvič izvedli v Moskvi. Komponist Jurij Saporin pa je dokončal oratorij po neki pesnitvi Aleksandra Bloka, na katerem delu je delal več let. Aram Hačaturijan dela na instrumentalni koncertni rapsodiji, ki jo bodo že te dni izvedli v Moskvi. Solist na tem koncertu bo violončelist Rostropovič.

So streljali res mimo cilja?

Moskovski literarni obzornik »Novi Mir« je sedaj podrobno razčlenil in ocenil troje pomembnih del ruske književnosti, ki so jih kot »modernistična« pred mnogimi leti zatrli odnosno so jih sovjetski kritiki ignorirali. S tem izve mlajši sovjetski rod prvič »uradno« nekaj o teh romanih, ki so prijateljem ruske književnosti na zahodu že davno znani, v Sovjetski zvezi pa doslej docela neznani.

Eden od teh romanov, »Mi« Jevgenija Samjatina, je odkrito protitotalitarno delo in predhodnik znanega utopičnega romana »1984« angleškega pisatelja Georga Orwella. Tega romana niso v Sovjetski zvezi nikoli objavili, vendar so v začetku dvajsetih let v literarnih krogih Rusije krožile iz roke v roko kopije rokopisa. Samjatina se je leta 1932 posrečilo izseliti se na Zahod in je pet let pozneje umrl v Parizu.

Roman »Golo leto«, nenavadna panorama boljševiške revolucije, je spisal Boris Pilnjak, ki je leta 1937 izginil pri Stalinovih čistkah.

O tretjem delu, ki ga je spisal simbolist Andrej Bely pod imenom »Sankt Petersburg«, so pisali sovjetski kritiki tudi že prej in so ga ostro obsodili, češ da prikazuje »pesimistične značaje« in prinaša »popačeno sliko revolucijskega gibanja«.

Literarni mesečni obzornik »Novi Mir« se v septembrski številki v glavnem pridružuje tej sodbi in poskuša na podlagi teh treh romanov dokazati, da je uradno propagirana »socialistična stvarnost« bolj prikladna za pospeševanje talentov književnikov kot razni takomenovani »modernizmi« prejšnje sovjetske dobe.

Pisec članka Kuznecov napada predvsem utopično satiro »Mi« in trdi, da delo strelja mimo cilja. Piše, da marksizem nikakor ne stremi po izstreljenju individualizma in po ustvarjanju družbe mravelj, v kateri stanujejo ljudje — kot opisuje v svoji viziji Samjatina — v prozornih hišah in jim v vsaki sekundi njihovega življenja prisluškujejo povsod prisotni mikrofoni.

GOSPODARSTVO

Grozdje gnije...

Mnogi vinogradniki tožijo, da jim grozdje gnije in vprašujejo, če je kakšno sredstvo proti temu. Če hočemo odgovoriti na to vprašanje, je potrebno predvsem ugotoviti vzroke gnitja. Teh pa je precej:

Letos povzroča mnogo gnitja oidij ali grozdna plesen. Če oidij jagodo napade, ji razvoj podgobja ošibi lupino in jagoda razpoka. Če je vreme suho, se bodo te jagode posušile, če pa se pritakne nekoliko vlage, tudi samo majhnega dežja, se bo na razpokanih jagodah razvila gniloba, ki se bo širila tudi na še zdrave jagode. Zato smo v našem listu svetovali, naj vinogradniki pred sredo avgusta še enkrat žveplajo. Dodali smo, naj uporabijo karathane, če bi oidij silneje nastopil, ker karathane razvoj oidija preprečuje, napadene grozde pa zdravi. Trenutno je že prepozno, da bi lahko še dosegli kakšen uspeh, če bi posredovali s karathane.

Drugi, letos zelo razširjen vzrok gnitja so grozdni črvi, kiseljaki. Očitno niso vsi premešali med škropiva ali prašila primerenih strupov za uničenje teh škodljivcev. Nekateri grozdi kar zaudarjajo po kisu, ki se razvija iz gnijočih jagod in grozdov, poškodovanih po kiseljaku. Ob cvetenju zaroda bi morali nastopiti proti prvemu rodu kiseljaka, v začetku avgusta pa proti drugemu rodu, ki je navadno bolj številen kot prvi. Tudi to smo svetovali v našem listu. Žal tudi proti kiseljaku ne moremo več z uspehom nastopiti; to si moramo samo zapomniti.

Gniloba se na grozdju razvije tudi kot posledica slabega vremena, posebno pa vetra. Če je od nastopa vetra do trgatve še daleč, najmanj mesec dni, je potrebno po vetru trte poškropiti proti peronospori, ki se drugače prav gotovo razvije. Razvoj gnilobe podpira tudi menjajoče se vroče in deževno vreme. Precej grozdja segnijo tudi zaradi žuželk, ki jagodi prebodejo lupino, nekoliko soka posrkajo, potem pa se lotijo naslednje jagode, prejšnjo pa prepustijo drugim žuželkam, da jo izprazni. Med žuželkami, ki nabodejo zdrave jagode, so na prvem mestu ose, potem sršeni, a tudi čebele niso popolnoma nedolžne. Največ škodujejo čebele s tem, da izsrkajo od os načete jagode in jih ose morajo zato več nabosti. Pa tudi čebele same prevrtajo mehkolupinaste jagode nekaterih sort trte: z rilčkom toliko časa drsajo po lupini, da se pretrga in čebela pride do soka. Ker pa so čebele nujno potrebne v kmetijstvu — ne samo za prašenje in s tem oplojevanje sadnih cvetov — bo za to vprašanje potrebno najti neko rešitev, ki ne bo proti čebelarju in ne proti vinogradniku: čebele bo treba prepeljati drugam na pašo. Dejstvo je, da se razvije mnogo gnilobe na grozdju, na katerem so žuželke načele jagode, a jih niso popolnoma izčistile, tako da se ni lupina posušila, temveč je pričela gniti.

Na nekaterih žlahtnih sortah grozdja, kot na tokajcu, rizlingih, traminerju in še drugih, se razvije kakšenkrat posebne vrste

gniloba, katero povzroča posebna glivica, tako imenovana *botrytis cinerea*, ki se v našem jeziku imenuje »žlahtna gniloba«. Marsikje, posebno pa ob reki Renu v Nemčiji, kjer pridobivajo slavna renska vina, to plesen visoko cenijo in pravijo, da dotična vina ne bi bila tako fina, če ne bi prej na grozdje nekoliko vplivala žlahtna plesen. Naši vinogradniki dotične »žlahtne plesni« prav nič ne ljubijo; ravno nasprotno, če bi mogli, bi dotično plesen odpravili, posebno pa pridelovalci tokajca. Zaradi delovanja te plesni se lupina tokajca spremeni v tanko kožico, ki se zelo hitro pretrže, sok se začne cediti in vsa trgatve je obupna. Žlahtno plesen prepreči le pravočasno žveplanje.

Tu bi bili navedeni glavni povzročitelji grozdne gnilobe. Poleg teh pa je še kup drugih, posebno med glivicami, ki rade napadejo določene sorte grozdja, posebno pa malvazijo in muškato.

Kam z gnilim grozdom?

Kljub vsem vremenskim in nevremenskim nesrečam bo letošnja trgatve pri nas dovolj obilna, od prej pa so v kletih še precejšnji ostanki. Zato ne moremo računati na posebno živo trgovino z vinom. V prodaji bodo pač hitro izginila izredna vina, prodaja navadnih vin bo oklevala. Če pa ta vina ne bodo zdrava in dobra, jih sploh ne bo mogoče prodati razen za destilat in za kis.

Zato bomo morali v letošnji trgatvi strogo ločiti vse gnilo in nagnito grozdje od zdravega. Poudarjamo besedo »vse«. Zato pa naj vinogradnik da trgačem točna navo-

dila, kako naj se trga! Vse gnijoče in vse nepopolnoma dozorelo grozdje moramo združiti v posebni posodi, potrositi tam vsakih 100 kg grozdja z najmanj 30 grami žveplenokislega amonijevega fosfata (solfosulfatoammonico), posebej zmleti in takoj stisniti. Posodo s tem moštom pokrijemo. V 48 urah bo ta mošt odložil vse tropine in goščo ter bo postal čist. Takrat zmerimo temu moštu vsebino sladkorja. Ker bomo vino iz tega mošta porabili doma, mu lahko dodamo nekoliko sladkorja, če je mošt le malo kisel (na 10 delov sladkorja dobimo 6 stopinj alkohola). Morebitni dodatek sladkorja pridenemo temu moštu že v sodu, kamor smo ga takoj spravili, kakor hitro se je sčistil. Če pa je ta mošt hudo kisel, ne preostane drugega, kot da napravimo iz njega kis. Če pa bi po nesreči tisti mošt kazal samo 5 odst. sladkorja, ni v takem stanju ne za napravo kisa in ne vina ter ga lahko zlijemo kozi za rog, kot bi rekla naša mama.

Najlepše nove vrtnice

Uprava mestnih vrtov in parkov v Rimu organizira vsako leto razstavo in nagraditev najlepših novih vrtnic. Letos je bilo predloženih 116 novih sort, last 30 vzgojiteljev iz Belgije, Danske, Francije, Nemčije, Anglije, Irske, Italije, Nizozemske, Portugalske in ZDA ter Japonske. Prvo nagrado za velikocvetno vrtnico je dobila vrtnarija Armstrong Nursey iz Kalifornije (ZDA). Ta vrtnica še nima svojega imena in je za enkrat označena samo s številko 36. Je rožnate barve in se dolgo ne osuje. Drugo nagrado je dobila znana francoska vrtnarija L. Meilland, ki je vsako leto nagrajena za vsaj eno novo stvaritev. Barva nagrajene vrtnice je marelično-rdeča. Amerikanec Ernest Schwarz iz ZDA je prejel prvo nagrado za mnogocvetne vrtnice s svojo belo »Sea Foam«.

Skrb za vinsko posodo

Posoda, katero uporabljate med trgatvijo ali za spravljanje grozdja, mošta in mladega vina ni smela biti v dotiku z modro galico ali raztopino modre galice niti sekunde ne. Grozdje, mošt ali mlado vino se takoj navzame grenkega in zelo ogabnega okusa.

Plavnike - bednje, orne, brentice, škafe in podobno posodo operi z »neodetersanom«: v 100 litrih vode raztopi 2 kg omenjenega razkužila in operi prav dobro.

Kisle sode razkisaš s sanatonom. Najprej sod operi v navadni vodi, potem stresi v sod po 175 gramov sanatona na hl, vrhu tega zlij po 5 litrov vrele vode na hl, začepi in začni valiti; valiti moraš počasi in pri tem paziti, da pride vsaka doga več časa v dotik z raztopino. Nato postavi sod za eno uro na eno dno, potem pa za 2 uri na drugo, seveda vedno začepljen. Po približno 4 urah sod izprazni in začni izpirati z navadno mrzlo vodo, vse dokler ne priteče iz soda zadnja voda popolnoma čista. Teh vod je potrebnih precej, kakšenkrat tudi več kot 10, posebno če je sod kostanjev in ni bil nikdar izparjen. Tak sod potem pred uporabo ovini, najbolje z nekoliko v vodi

raztopljene vinske kisline (acido tartarico). Na vsak hl po slabo vrhano jedilno žlico vinske kisline raztopi v litru vode in s tem oplakni vso notranjost sode.

Plesnive sode zdravimo enako kot kisle. Tako pri kisljih kot pri plesnivih sodih je nujno potrebno, da dobro pregledamo dognje, ali ni kakšna doga gnila ali sploh slabša. Take dognje moramo nadomestiti.

Za samo sumljive sode, to je take, ki prav malo zaudarjajo po kislobi ali plesni, je dovolj tudi samo 100 gramov sanatona na hl, v ostalem pa je potrebno opraviti ista dela kot za kisle in plesnive sode.

Parafinirane sode samo operemo z nekoliko mlačno vodo, ki naj kaže največ do 50°C toplote. Če misliš, da je parafin v sodu slab in da se je na nekih mestih odtrgal od dog, potem sod odpri, raztopi parafin v kotlu, katerega postaviš v vrelo vodo (kotel v kotlu). Raztopljen parafin nanesi potem s čopičem po vsej notranjosti sode in tudi po začasno odstranjenem dnu. Enakomerno parafiniranemu sodu pogladi s toplim likalnikom notranjost, potem pa vdeni dno.

Vsaki žrtvi na pomoč!

Prejšnji teden so obhajali v Ženevi pomemben jubilej ene najpomembnejših ustanov človeške vzajemne pomoči. Mednarodni Rdeči križ je praznoval stoletnico delovanja v prid človeštva. Človekoljubna ustanova Rdečega križa je visoka zamisel Švicarja Henrika Dunauta v času strašnih bitk v Lombardiji leta 1863. Za ranjene na bojnem polju se do takrat ni nihče brigal. Ležali so, kjer so se zgrudili na tla, dokler niso izkrevneli do smrti. Le redek samaritan si je upal na pomoč nesrečnim žrtvam. Tisti Švicar, je kljub Nobelovi mirovni nagradi umrl v revščini, njegovo plemenito delo je pa našlo posnemovavce v vseh deželah. Mednarodni Rdeči križ je danes ukoreninjen v 94 državah; pod njegovim znakom deluje 163 milijonov oseb. Vodi jih geslo: Vsaka žrtev ima pravico do pomoči.

Delovanje Rdečega križa in sorodnih priključenih organizacij Rdečega polmeseca in Rdečega leva v muslimanskih in indijskih državah je nepolitično, nadnarodno in brezplačno.

Milijonom žrtvam v vojni in ob naravnih katastrofah je nudila ta mednarodna organizacija neprecenljivo pomoč. Ob stoletnici je mednarodni odbor izdal obširno poročilo o delu v zadnjih sedmih letih. Iz objave povzemamo, da je v vseh kontinentih izvedel 50 obširnih pomožnih akcij: 13 v prid ranjenim na bojiščih, devet za vojne ujetnike, 6 za begunce, 8 za invalide in 11 za ponesrečene ob naravnih katastrofah.

Na jubilejnem zborovanju v Ženevi so zastopniki iz raznih držav načeli vprašanje o izboljšanju organizacije in tehničnih pripomočkov. Eden izmed najbolj prodornih predlogov je bil, naj se mednarodno pravno prizna Rdečemu križu pravica, da v slučaju oboroženih spopadov čuva nad civilnim prebivalstvom. Osebe mednarodnega Rdečega križa mora biti nedotakljivo

tudi v slučaju civilnih vojn in revolucij. Svoje človekoljubno poslanstvo mora nemoteno opravljati tudi v bolnišnicah in v vrstah odporiških gibanj, ne da bi se s tem priznala upravičenost ali neupravičenost revolucionarnih podvigov. Pomoči potrebnemu človeku je treba pomagati ne glede na politično pripadnost! Ne sme se več zgoditi, kakor se je v zadnji vojni, ko so Nemci tudi sanitetno osebje streljali kot talce. Zato je pa potrebno pravno zavarovati tudi uporabo znakov Rdečega križa samo za sanitetne akcije in poslopja, ne jih pa zlorabiti za kritje vojnih skladišč ali poveljniških točk. Pomoč bližnjiku mora biti mednarodno zavarovana!

V tehničnem oziru so pa sklepali, naj se pomnoži število aktivnega osebja Rdečega križa. Danes pride na 50 vojakov komaj en sanitejec; moralo pa bi to razmerje znašati 10:1. V atomski vojni pa še več. Organizacija mednarodnega Rdečega križa se mora tako izpopolniti, da bo učinkovito in takoj na mestu tudi pri naravnih nesrečah (potresih, povodnjah, kužnih boleznih) in da bo ona vodila urejeno in objektivno pomoč.

Poglavitno pa je privzgoja javnega mnenja, da se bo zavedalo: vsi nosimo odgovornost za trpljenje vseh po vsem svetu! Ko bo ta zavest prešinila vse ljudi, bo zgnila s sveta trpka mora, da je človek človeku volk — ne pa brat.

Vreme po želji

Se nekaj let bomo počakali in izpolnile se bodo stare želje človeštva, da si bo moglo delati vreme po želji. Vsaj tako trdijo ameriški znanstveniki, ki dostavljajo, da bo tudi deževalo tam, kjer bomo hoteli mi sami. Torej, ne več samo »glasba po željah«, ampak tudi vreme.

Profesor Drössler, načelnik ameriške znanstvene ustanove za vremenska raziskovanja, se že dalj časa ukvarja z umetnim proizvajanjem oblakov, ki so posredni izvor dežja in vremenskih sprememb.

Prvi način za vreme po željah so torej umetna oblačna polja, katera moremo nakopičiti na takozvanih strateških točkah ozračja. Za neizvedenca v vremenoslovju moramo najprej pojasniti, kaj so oblaki.

V zračnih plasteh se nahajajo tudi vodni hlapi, ki so prozorni in brez barve ter jih zato v zraku ne vidimo. Če se temperatura zniža, se vodni hlapi kondenzirajo ali zgostijo in nastanejo megle, katere sestavlja nešteto drobnih kapljic. Posebno pogosta je jesenska megla. Zemlja je od poletne vročine še razmeroma topla in voda iz nje naglo izhlapeva; v dotiku s spodnjo mrzlo

zračno plastjo se izločeni vodni hlapi zgostijo v meglo.

Podobne spremembe se vrše tudi v višinah atmosfere; ob dotiku dveh različno toplih plasti, se vodni hlapi zgostijo v megle, ki prosto plavajo v ozračju kot oblaki. Vodni oblaki pa nastanejo še hitreje zaradi navpične cirkulacije zraka. S tal se dvigne topli, vlažni zrak; v višjih plasteh se ohladi, hlapi se zgostijo v dežne kaplje.

Na podlagi teh proučevanj so znanstveniki ugotovili, da je potrebno na katerikoli način zgostiti vodne hlape v zračnih višinah. Najbolj preprosto gre z reakcijskimi letali. Sami ste že videli, kako s silno brzino zgoščujejo vodne hlape in jih puščajo za seboj v obliki dolgega oblačnega traku. Deset takih letal zadostuje, da se napravi nad izbranim krajem precej debela oblačna plast, ki bo iztisnila iz sebe deževne kaplje.

Drugi način je koncentracija ali pa razpršitev sončnih, ki trčijo na gotovem mestu v atmosfero. Oblačna polja nad nami bodo mogla narediti — pravzaprav se

(Nadaljevanje na 9. strani)

V avgustu pred dvajsetimi leti

R. B.

5

Pri nas kot drugod so si izbrali za urade najlepše stavbe ali blok hiš in so ga na spreten način povezali v nekake utrdbe s strelnimi linami v vrtnih zidovih in razsežnimi bunkerji. Nemško armadno poveljstvo je izdalo prav diabolichen ukaz, naj se čete, policija in uradi nastanijo blizu cerkva, bolnišnic ali šol, da jih bodo te varovale pred bombami iz zraka. Zasedba Italije se je praktično že izvršila; zato se je zaveznikom zdelo tudi nepotrebno, da bi še dalje prikrivali podpisano premirje.

Casopisje je kot na skriven migljaj začelo pisati že 4. septembra v protinemškem duhu. V noči od 7. na 8. september je po tihih rimskih ulicah previdno vozilo nekaj vojaških tovornjakov. Spremljal jih je črn avto vojnega štaba. Tovornjaki so se ustavljali pred vežami nekaterih palač. Tam so že čakali delavci in spravljali orožje v

kleti. Začelo se je oboroženo odporiško gibanje prav tisti dan, ko je bilo razglašeno premirje med Italijo in zavezniki.

To je bilo 8. septembra. Ves dan je bilo mirno. Ljudje so se že topo privadili zračnim alarmom, policijski uri, nakaznicam, za katere niso nič dobili. Ves mesec avgust je bil poln upanja in razočaranja, javnih napak in tajnih priprav nekaterih mož, ki so videli dalj kot pred nosom. V ta ritem življenja je udarila isti dan ob sedmi uri in tričetrt, kot plat zvona novica po radiu, da je bilo pred dnevi sklenjeno premirje.

Nesmiselna politika »la guerra continua...« ki je zahtevala toliko strahovitih žrtev, je bila končana. Ljudstvo po ulicah je kot zmage pijano vpilo: Vojne je konec — Mir, mir! Vse se je objemalo, vojaki so streljali naboje, saj jih zdaj itak ne bo več

potreba. Odmetavali so puške in hiteli na prvo postajo: domov, vsi domov, to je bilo geslo 8. septembra, ko je bilo razglašeno premirje.

Hitler je pobesnel v jezi. Maršal Kesselring je pa že položil na ves polotok težko mrežo svojih postojank. Italijansko armadno poveljstvo je izdalo nekaj odredb za obrambne črte, a ni vedelo, ali naj bodo na severu, jugu ali na desni ali na levi. Povsod okoli je bil že vkopan sovražnik, nekdanji zaveznik — Nemec.

V Rimu so se še tisti večer zbrali nekateri člani generalnega stana s člani novoustanovljenega odbora za osvobodilno borbo. Z ulic je odmevalo veselo vzklikanje ljudstva, vse je kovalo zlate načrte za bodočnost. Ob enajstih so se zaradi policijske ure polegli ljudski obhodi in vzkliki. Tisti hip so zagrmeli nemški topovi in začeli rušiti šibke italijanske postojanke pred mestom. Vsi navzoči na sestanku so se blede spogledali. Vedeli so, da se je začela nova vojna, bolj krvava in kruta kot doslej. Od tistega avgusta dalje je tekla kri za svobodo še dve dolgi leti...

KONEC

SPORTNI PREGLED

Nekaj o Tigranu Petrosjanu

Dolg aplavz občinstva je maja meseca pozdravil Petrosjanovo zmago nad svetovnim prvakom Botvinikom. Z remijem v 22. igri je zmagovavec dosegel 12,5 točke (Botvinik je imel 9,5) in postal svetovni prvak. Botvinik je tako tretjič izgubil naslov (prej sta mu ga odvzela Smislov in Talj, a v povratnih dvobojih se je Botvinik maščeval) in prav mogoče je zdaj, da ga je za vedno, ker v bodoče bivši prvak nima več pravice do neposrednega povratnega dvoboja, temveč mora najprej zmagati na turnirju kandidatov za ta častni naslov.

Oglejmo si, kdo je Tigran Petrosjan, čeprav ga ljubitelji šaha do dna poznajo. Armenski velemoster se je rodil pred 33 leti v Tbilisiju. Po poklicu je časnikiar, je oženjen in ima dva sinova. Prvi uspeh je dosegel že v 16. letu starosti, ko je leta 1945 postal prvak Tbilisija, naslednje leto pa je zmagal na prvenstvu armenske republike. Leta 1951 se je preselil v Moskvo in takoj postal prvak tega mesta. Svoj prvi mednarodni uspeh je dosegel leta 1952, ko je osvojil drugo mesto na mednarodnem turnirju v Stockholmu. Leta 1959 je postal prvak Sovjetske zveze, naslednje leto pa je zmagal na mednarodnih turnirjih v Beverwijku in Kjöbenhavnu. Leta 1961 je ponovno zmagal na tekmovanju za prvenstvo Sovjetske zveze, lani pa na turnirju kandidatov na antilskem otoku Curaçau. Odtlej se je pripravljala na dvoboj z Bot-

vinikom, vendar pravijo, da je igral več biljard in namizni tenis kakor pa šah.

Petrosjanov učitelj ni bil nihče drugi kot — Botvinik sam. Strokovnjaki menijo, da bi Petrosjan porazil Botvinika tudi v povratnem dvoboju. Njegova igra je namreč ponazorila že znano resnico, da Botvinika lahko premaga samo tisti, ki ga tolče z njegovim lastnim orožjem. Petrosjan pa je znan kot pozicijski igralec in natančnejši »računski stroj«. Petrosjan je skoraj nepremagljiv. Veliko remizira in prerediti zmaguje, toda še redkeje izgubi. Si lahko predstavljate, da je ostal nepremagljiv na večjih prevenstvih SZ in na drugih močnih turnirjih, kot so medconski in zadnji kandidatski turnir. Petrosjan je taktiziral in računal na nasprotnikove časovne stiske, »Tiger« je namreč neprekosljiv mojster hitre igre.

Petrosjanov način igre je kristalno čist, navidezno preprost in logično utemeljen. Ima čudovit občutek za vodenje pozicijskega napada in legendarno sposobnost, da zna obraniti tudi najtežje položaje. Edina njegova slabost je, da je »alergičen« na poraze. Videli smo ga izgubiti z Larseonom, Olafssonom in Portisom; bil je ves iz sebe, četudi na zunaj brezbržen. V nadaljevanju je igral še slabše.

Toda Petrosjan je imel v Moskvi soprogo Rono, ki ima hrabrosti za oba ter sekundanta Boleslavskega, ki najbolje pozna skrivnost sodobnih odprtvenih sistemov. Hkrati pa mimo Botvinika sta oba najnatančnejša razčlenjevalca prekinjenih iger.

»Dvoboj z Botvinikom je bil izredno težaven,« je izjavil Petrosjan. »Zahteval je ogromno energijo. Če ne bi bilo smučanja pozimi... V pripravih za ta dvoboj sem presmučal več kot prej vse življenje skupaj. Zato se nisem bal za kondicijo. V okviru teoretskih priprav pa sem preučeval dobre in slabe lastnosti nasprotnika. Kot komentator prejšnjih dvobojev za naslov svetovnega prvaka, v katerih je sodeloval Botvinik, sem si ustvaril svoje mnenje o značaju igre tega slovitega šahista.« Petrosjan sodi, da je precej izenačenih šahistov, ki jih vsi poznamo. Med najbolj obetajočimi pa je tudi Lev Polugajevski.

Kako napore so tekme za svetovno prvenstvo, vidimo iz trditve, ki so jih izrekli svetovni prvaki Talj in Smislov. »Kakšna razlika med takim dvobojem in turnirjem! Če zmaguješ še gre, toda gorje, če izgubiš. Na turnirju igraš prej ali slej s slabšim šahistom in lahko tvegano napadaš, da si povrneš samozaupanje. Tu pa te vsak turnirski dan pričakuje isti nasprotnik, ki ti je šahovsko enakovreden in mimo tega pa pozna vse tvoje šahovske značilnosti bolje kot ti sam! Naj dodamo še, da morata udeleženca skrbno paziti na zdravje

in varovati tako telesno kot duševno čilost. Tu ni časa za počivanje. Priprave na partijo, partija z močnim nasprotnikom, razčlenjevanje prekinjene igre, nadaljevanje prekinjene partije. To je začarani krog dvomesečnega najhujšega napora. To je krog, v katerem zdaj kraljuje Petrosjan.

PROSLAVA NA SVETI GORI

Na praznik Marijinega imena, v nedeljo, 8. t. m., bi morala biti na Sveti gori velika cerkvena slovesnost. Določeno je bilo, da se bo obhajal spomin na prihod svetih bratov Cirila in Metoda med slovanske narode. Beograjski pomožni škof Bukatko bi imel slovesno mašo v staroslovanskem jeziku.

Nameravana slovesnost je pa bila preložena zaradi proslave vstaje na Primorskem. Pač pa se bosta cerkvena slovesnost in jubilej naših apostolov obhajala na Sveti gori prihodnjo nedeljo, 15. t. m.

Dohod na vrh je že tako urejen, da pridejo tudi avtobusi do bazilike.

—0—

Vreme po želji

(Nadaljevanje z 8. strani)

samo naravno prisili k temu — na ta način, da se ustvari sorazmerje med toplino na zemeljski površini in v atmosferi. Kot smo spoznali pa je prav od mešanja različno toplih plasti odvisen nastanek oblakov in dežja.

Obstaja še tretja možnost uravnavati vreme po željah. Zgodi se pa to na ta način, da se s posebnimi katalizatorji sprostito v visokih zračnih plasteh nakopičene energije, ki povzročajo spremembe vremena.

Ko se znanosti odpirajo nova obzorja, se pa že pojavljajo možnosti zlorabe kot na primer pri atomski energiji, s katero si bolj žugamo k poginu, kakor pa k dobrobiti. Kaj se bo na primer zgodilo, če bo vsaka pokrajina ali država delala vreme po svoji volji? Ali ne bo morda s tem škodila sosedu?

V tej skrbni predloga isti profesor Drössler, naj se bodoče »ustvarjanje vremena« u-skladi na mednarodni podlagi.

Izdaja Konzorcij Novega lista • Odgovorni urednik Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

Mladinsko srečanje na Koroškem

V soboto, 31. avgusta je odpeljal avtobus petdeset mladih ljudi iz Trsta in Gorice na Koroško. Lanske počitnice je bil prvič tak skupni tabor katoliške mladine v Gorici, letos pa je bilo srečanje zamišljeno nekoliko drugače, a je nad vse lepo uspelo.

Dijaška zveza, ki je organizirala srečanje na Koroškem, je želela pokazati svojim tržaškim in goriškim prijateljem predvsem lepoto svoje zemlje in opozoriti na vso problematiko koroškega ljudstva, pokazati njegove bolečine in njegovo vero v bodočnost. Tako so na avtobus čakali štirje koroški predstavniki že na meji in po prisrčnem pozdravu so vodili izletnike, ne po veliki cesti, koder drve vsi avtomobili, ampak skozi vasi in naselja, kjer bije še slovensko srce. Bil je čudovit pogled na jezera posebno v večernem mraku.

V celovškem dijaškem domu Mohorjeve družbe je bila večerja in prenočišče. Solske sestre, ki upravljajo kuhinjo, so nadvse ljubezljivo postregle. Celovec je kmalu zvečer popolnoma tih, česar v Trstu nismo navajeni, zato smo celovškega zmaja kar presenetili s svojim smehom in glasnim pogovorom. V nedeljo zjutraj smo obiskali pozorišče zgodnje slovenske zgodovine, Gosposvetsko polje, kjer je prof. Šah opozoril na obdobje umeščanja knezov v slovenskem jeziku. Pri Gospe Sveti je bila maša s slovensko pridigo g. Revna, med mašo pa je v cerkvi odmevala slovenska Marijina pesem. Od Gospe Sveti je vodila pot v Velikovec in St. Rupert, kjer je bilo kosilo v narodni gospodinjki šoli šolskih sester. Od tu pa smo se odpeljali v Škocjan, kjer so se nam pridružili novi mladi Korošci na poti v Pliberg, kjer so imeli »jarmak«, domači semenj. Na tipično koroškem ljudskem prazniku je bilo zanimivosti za vse: skupno je tržaška, goriška in koroška mladina pela, se veselila in se spoznavala.

Od tod je vodila pot nazaj v Škocjan, kjer je bilo srečanje in zakuška v prostorih katoliškega doma s pozdravi dekana g. Srienca in prof. Jožeta Peterlina. Čas je bil prekratek, ker je bil preveč lep.

Od tod smo se odpeljali skozi Celovec proti meji, s kratkim zadržkom na obmejnem prehodu, potem smo se ločili od prijaznih koroških organizatorjev: Erika Prunča, Draga Smoleta in Lipeja Varaša, medtem ko nas je predsednik Tevž Grile moral že malo prej zapustiti. Tem koroškim fantom se moramo zahvaliti za izvrstno organizacijo našega potovanja. Srečanje med nami bo ostalo vsem v najlepšem spominu. Izlet je v podrobnostih organiziral Slovenski kulturni klub.

ŽENA IN DOM

Prevroče in premrzlo - oboje je škodljivo

Na prebavne organe škodljivo vplivajo ledeno mrzle pijače in jedi, posebno če jih uživamo naglo in v večjih količinah. Povzročajo želodčne in črevesne katarje. Prav isto se nam dogaja ob uživanju prevročih jedi in pijač. Za vse to so posebno občutljivi starejši ljudje in otroci.

Pri katerih temperaturah pa imamo občutek, da so jedi in pijače prevroče ali premrzle? Tega ne občutijo vsi ljudje enako. Na splošno prenesemo laže nekoliko višjo temperaturo pijač kot pa gostih oziroma malo trših jedi ali živil. Tako nekatere ljudi že peče v ustih, če uživajo jedi, ki so toplejše od 55°C, pijače pa od 58°C. Občutek zelo mrzle jedi imamo pri temperaturi od 7,5°C do 6°C. Prav zaboli nas v ustih in po zobeh in za zobe v želodcu. Približno to temperaturo pa imajo jedi, ki jih uživamo neposredno iz hladilnika. Zato je treba nekatere jedi pogreti. Na splošno velja za jedi, da so mrzle, če njihova temperatura pade pod 40°C, za pijače pa pod 8°C. Pijače, ki imajo temperaturo 20°C in višjo, niso okusne in jih označujemo za postane.

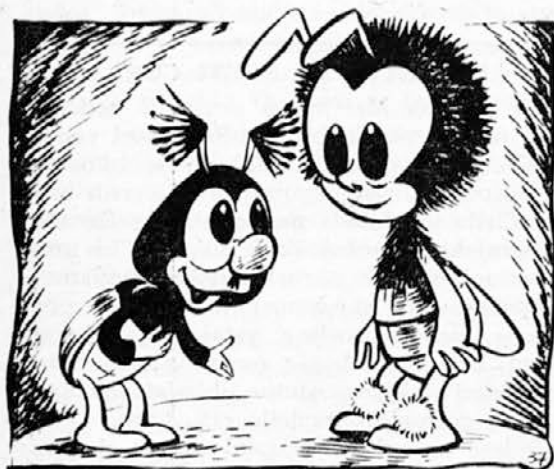
Najpriporočljivejša temperatura jedi je med 40 in 50°C. Še dopustna temperatura jedi, ki so gostejše ali trše, je 55°, pri pijačah pa 60°C, vendar le pri takih, ki jih srebamo v prav majhnih porcijah, n. pr. črna kava.

Temperatura pitne vode je med 8 in 16°C. Za mrzlo označujemo vodo pri 12,5°C, za zelo mrzlo pri 8°C, za premrzlo pri 6,3 do 7,5°C.

Sadni sokovi so n. pr. prijetno hladni še pri 12°C, pri 8°C so že premrzli. Mleko nas najbolj osveži, če ima 16-18°C. Sveže namolzeno je mnogim, prav zaradi toplote (34-35°C) zoprno, čeprav je pri tej temperaturi zelo lahko prebavljivo.

Na splošno velja, da so prevroča in premrzla jedila in pijače škodljiva. Posledice se ne pokažejo vselej takoj, mnogokrat šele sčasom. V čim večjih količinah in čim bolj naglo jih uživamo, tem bolj so nevarne.

Priporočljivo pa je, da se držimo srednje mere. Jedi in pijače ne uživamo bolj toplih kot 45°C in ne pod 10°C. Pri sladoledih in podobnem moramo biti posebno previdni; uživamo jih počasi in po malem, da se že med potjo v želodec ogrejejo.

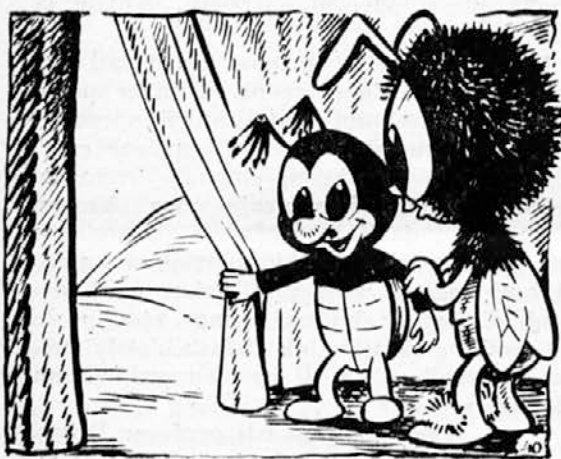
37. Ko se je hrošček vendarle izgodrnjal nad mravljami, se je obrnil k Maji. »Oprostite, pozabil sem se predstaviti. Moje ime je Cvetko, iz rodbine minic.« — »Jaz pa sem Maja,« je plašno dejala Maja. »Zelo me veseli, da sem vas spoznala.« Med govorjenjem je opazovala Cvetka. Ta se je klanjal in kot pahljači razprostiral svoje rjave tipalke.

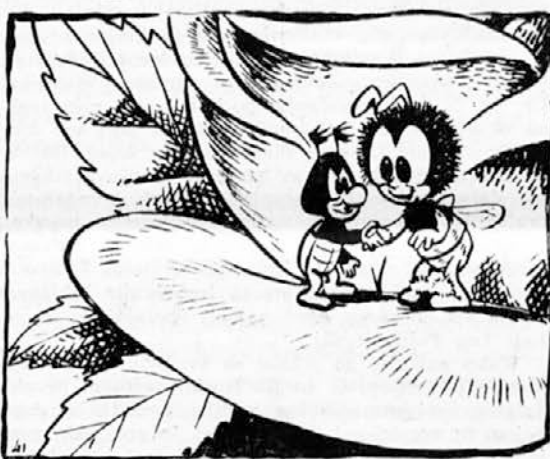
38. »Prekrasne tipalke imate,« je dejala, »zares srčkane so!« Cvetko je od zadovoljstva in veselja zardel. »No, da, nič posebnega, vsakdo ima pač nekaj,« je momljal in še bolj vneto sukal tipalke. »Ali hočete videti tudi drugo stran?« je vprašal. Maja je prikimala in Cvetko se je obrnil in zasukal tipalko tako, da je čez njo zdrknil sončni žarek.

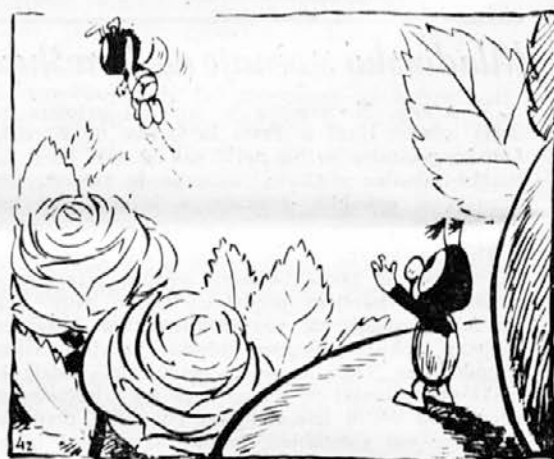
39. »Prekrasno!« je vzkliknila Maja. »Oh, moje tipalke so pa tako skromne,« se ji je stožilo. »No, tudi vi imate svoje odlike,« jo je tolažil Cvetko. »Imate zelo lepe oči in tudi vaša zlata barva ni karsibodi.« Maja je v zadregi pogladila svoj zlati žametni kožušček in zažarela od sreče. Še nihče ji ni povedal, da je na njej kaj lepega!

40. Ker ni vedela, kaj naj Cvetku odgovori, je dejala: »Prav lepa hvala za med. Zdaj pa bom odletela, če dovolite.« Cvetko se je zasmejal: »Letanje, letanje! To imate čebele menda v krvi. Kar razumeti ne morem vaše nemirnosti! Kaj ni prijetno tudi ostati tam, kjer si — ali ne?« — »Oh, jaz tako rada letam!« je rekla Maja. Cvetko je odgnil rdeči zastor.

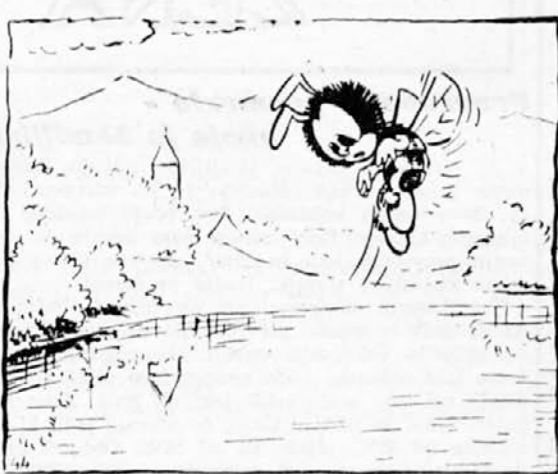
41. »Pospremim vas,« je dejal čebelici. »Peljal vas bom na razgledni list, z njega boste vzleteli brez najmanjše težave.« — »O, hvala,« je odgovorila Maja, »lahko vzletim tudi s tega lista, od koderkoli.« — »Srečne čebele!« je potožil hrošček. »Jaz imam vedno težave in sitnosti, preden razgrnem spodnja krila.« In stisnil je Maji roko v pozdrav.

42. »Ostanite zdravi!« je še zaklicala Maja prijatelju hrošču, potem pa je razpela krila in se dvignila s cvetlice. »O ti ljubo sinje nebo!« je pletlo v njej, ko je letela naglo in v ravni črti visoko proti nebu v čisti jutranji zrak in z zlato sončno svetlobo. »Na svidenje!« je za njo zaklical Cvetko in še dolgo gledal za zlato čebelico.

43. Maja je polna podjetnosti in veselja blodila s svetlimi očmi po širni pokrajini, ki se je razprostirala pod njo v vsej poletni lepoti. Srečavala je mnogo žuželk, ki so letele mimo nje in ji klicale vesele pozdrave. Le čebelam se je sprva umikala s poti s strahom in z zadrego v srcu. Toda čebele se niso prav nič zmenile zanjo.

44. Tedaj je nenadoma zagledala pod seboj sinje nebo, ki je sijalo v neizmerni globini. Silno se je prestrašila ob misli, da je poletela previsoko in se izgubila na nebesnem svodu. Kmalu pa je videla, da se zrcalijo na robu tega spodnjega neba drevesa in z olajšanjem je spoznala, da leži pod njo velika, mirna vodna plan v jutranjem pokoju.

45. Razposajeno se je spustila tik do gladine. Zagledala je v vodnem zrcalu svoj lastni obraz, opazovala je, kako se ji bliskajo svetla krila kot čisto, iskreče se steklo. Potem je ugotovila, da drži nogo pravilno ob životu, kakor jo je bila učila Kassandra. Ničemurno je ogledovala zlato barvo svojega telesa v bistrem ogledalu vode.